

(इंग्रजीमध्ये टंकलिखित केलेल्या न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

प्रल्हाद बराल

विरुद्ध

ओरिसा राज्य आणि इतर.

३ मार्च १९९७

[न्यायमूर्ती के. रामास्वामी आणि न्यायमूर्ती जी. टी. नानावटी]

सेवा कायदा:

कनिष्ठ शैक्षणिक पात्रता म्हणून इंटरमिजिएटची शिफारस करणारे ओडिशा सरकार-सरकारी आदेशातील दिनांक दिनांक ४. २. १९७१ ज्येष्ठता-कमी विभाग लिपिक तथापि, मॅट्रिकसह कनिष्ठ विभागाचा लिपिक जरी वैध आणि नियमितपणे भरती केले गेले असले तरी, ते त्याच वर्षात भरती केलेल्या इंटरमिजिएट पात्रतेसह कनिष्ठ ते कनिष्ठ विभागाचा लिपिक म्हणून श्रेणी देतील-नंतर कनिष्ठ विभागाचा लिपिक ज्येष्ठतेसाठी दावा करणारे मॅट्रिकसह लिपिक, कारण प्रतिवादी कर्मचाऱ्यांकडे किमान शैक्षणिक पात्रता नसते, म्हणजे. ज्याच्याकडे आवश्यक पात्रता आहे अशा अपीलकर्त्यापेक्षा वरिष्ठ दर्जा मिळण्याचा त्यांना अधिकार नाही, तर प्रतिवादी हे अपीलकर्त्यापेक्षा कनिष्ठ असतील.

दिवाणी अपील न्यायाधिकरण: दिवाणी अपील क्र. १८२७/१९९७

ओरिसा प्रशासकीय न्यायाधिकरण, भुवनेश्वरच्या एम.पी. क्र. १३०९/९३ आणि ओ.ए. ६/१९९१ दिनांक ८.२.९६/१९.४.९३ रोजीच्या निकाल आणि आदेशावरून

अपीलकर्त्यासाठी चे वकील बी. ए. मोहंती आणि सुश्री कीर्ती मिश्रा.प्रतिवादींसाठी चे वकील ए. के. पांडा आणि पी. एन. मिश्रा.न्यायालयाने पुढील आदेश दिला.

अनुमती दिली

आम्ही दोन्ही बाजूंचा विद्वान वकिलांचे म्हणणे ऐकले आहे.

विशेष अनुमतीद्वारे केलेले हे अपील केंद्रीय प्रशासकीय न्यायाधिकरण, भुवनेश्वर यांनी ८ फेब्रुवारी १९९६ रोजी अर्ज क्रमांक ६/९१ मध्ये केलेल्या आदेशावरून केले आहे. प्रतिवादी-कर्मचाऱ्यांची नियुक्ती कनिष्ठ विभागीय लिपिक च्या पदांवर १९७०-७१ मध्ये करण्यात आली होती- नंतर १९७२-७३ मध्ये अपीलकर्त्याची नियुक्ती करण्यात आली. जिल्हा आणि अधीनस्थ कार्यालयांमधील कनिष्ठ विभागीय लिपिक पदावरील भरतीसाठी किमान शैक्षणिक पात्रता, म्हणजे मध्यवर्ती, विहित केलेल्या ४ फेब्रुवारी १९७१ च्या आदेशात सरकारसमोर एच. त्यांच्या आंतर ज्येष्ठतेचा प्रश्न आला होता. स्पर्धक प्रतिवादी कर्मचारी केवळ मॅट्रिकचे आहेत तर अपीलकर्त्याकडे मध्यवर्ती शैक्षणिक पात्रता आहे. त्यांच्या शैक्षणिक पात्रतेच्या आधारे, सरकारने त्यांचे अंतर्गत ज्येष्ठत्व खालीलप्रमाणे निश्चित करण्यासाठी सूचना जारी केल्या आहेत.

" (अ) मॅट्रिक किंवा कोणत्याही समतुल्य परीक्षेत उत्तीर्ण झालेल्या सर्व कनिष्ठ विभागीय लिपिकनी वैधपणे आणि नियमितपणे भरती आणि नियुक्ती केली असल्याचे मानले जाईल आणि त्यांना भरती परीक्षा किंवा सरकारने विहित केलेल्या कोणत्याही विशेष पात्रता परीक्षेत उत्तीर्ण होण्याची आवश्यकता राहणार नाही.

(ब) वरील श्रेणी (अ) अंतर्गत कनिष्ठ विभागीय लिपिकची ज्येष्ठता, कनिष्ठ विभागीय लिपिक म्हणून नियुक्ती झाल्याच्या तारखेपासून त्यांची सेवा लक्षात घेऊन निश्चित केली जाईल, परंतु कनिष्ठ विभागीय लिपिकांच्या श्रेणीकरण यादीत ते त्याच वर्षात नियुक्त केलेल्या कनिष्ठ विभागीय लिपिकांच्या अगदी खाली असतील आणि सरकारने वित्त विभागाच्या ठराव क्रमांक ३९६८ एफ दिनांक ४. २. ७१ मध्ये विहित केलेल्या किमान शैक्षणिक पात्रतेसह असतील. . वरीलप्रमाणे तयार केल्या जाणाऱ्या सुधारित श्रेणीकरण यादीनुसार, उपलब्ध असल्यास कायमस्वरूपी पदांविरुद्ध त्यांची पुष्टी केली जाऊ शकते, जर त्यांनी पुष्टीसाठी आवश्यक असलेल्या इतर सर्व अटी पूर्ण केल्या असतील.

(क) वरील (ब) मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे या लिपिकांच्या ज्येष्ठतेचे पुनर्निर्धारण त्यांना पूर्वलक्षी प्रभावाने कोणत्याही पदोन्नतीच्या लाभांचा हक्क देणार नाही.

(ड) अशा पदांवर नियुक्ती झाल्याच्या तारखेपासून वित्त विभागाच्या ठराव क्रमांक ३९६८एफ दिनांक ४. २. १९७१ मधील वित्त विभागाच्या ठराव क्रमांक ९० एफ दिनांक २. १. १९७३ मध्ये वाचलेल्या तत्वांनुसार अशा प्रकारे नियमित केलेले निम्न विभागीय लिपिक त्यांचे वेतन काढण्यास पात्र असतील.

त्याचे वाचन स्पष्टपणे सूचित करेल की मॅट्रिक किंवा कोणत्याही समतुल्य परीक्षेत उत्तीर्ण झालेले सर्व कनिष्ठ विभागीय लिपिक वैध आणि नियमितपणे भरती केलेले आणि नियुक्त केलेले मानले जातील आणि त्यांना भरती परीक्षा किंवा कोणतीही विशेष पात्रता परीक्षा उत्तीर्ण करण्याची आवश्यकता नाही. परंतु त्यांच्या ज्येष्ठतेच्या तयारीच्या बाबतीत, ज्यांना किमान शैक्षणिक पात्रता मिळाली आहे त्यांना ज्येष्ठता दिली जाईल असे त्यात नमूद केले आहे.

दुसऱ्या शब्दांत, ज्यांच्याकडे इंटरमिजिएट पात्रता असेल, ते मॅट्रिकपेक्षा वरिष्ठ म्हणून श्रेणीबद्ध होतील. परिणामी, अपीलकर्त्याची नियुक्ती नंतर झाली असली तरी तो प्रतिवादींपेक्षा वरिष्ठ झाला.यू. डी. सी. पदावरील पदोन्नतीसाठी निवडीच्या उद्देशाने स्थापन केलेल्या विभागीय पदोन्नती समितीने अपीलकर्त्याच्या दाव्याचा विचार केला आणि त्याला योग्य ठरवले. त्याने त्याच्या सेवा नियमित केल्या आणि तो प्रतिवादींपेक्षा वरिष्ठ असल्याने त्याला पदोन्नती मिळाली. त्यानंतर, जेव्हा प्रतिवादींचा दावा विचारार्थ आला, तेव्हा डी. पी. सी. ने अपीलकर्त्याला पदच्युत करण्याची आणि प्रतिवादींना पुष्टी देण्याची शिफारस केली. परिणामी, श्रेणीकरण यादीत प्रतिवादींना अपीलकर्त्याच्या वर ठेवण्यात आले. अपील केल्यावर सरकारने ते उलट केले. परिणामी प्रतिवादींनी न्यायाधिकरणाकडे धाव घेतली. न्यायाधिकरणाने आक्षेपार्ह आदेशात असे म्हटले आहे:

" ज्या याचिकाकर्त्यांना सरकारी आदेशाद्वारे सेवेत नियमित करण्यात आले होते ज्यामध्ये मॅट्रिक किंवा समकक्ष परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या सर्व कनिष्ठ विभागीय लिपिकांची वैध आणि नियमितपणे भरती आणि नियुक्ती केली गेली होती आणि त्यांना भरती परीक्षा किंवा सरकारने विहित केलेल्या कोणत्याही विशेष पात्रता परीक्षेत उत्तीर्ण होण्याची आवश्यकता नव्हती. याचिकाकर्त्यांपेक्षा खूप उशिरा नियुक्त झालेल्या ४ ते ६ विरोधी पक्षांना त्यांच्या वरिष्ठांच्या (याचिकाकर्त्यांच्या) दाव्यांचा पूर्वग्रह न बाळगता १९८० साली वरिष्ठ विभागीय लिपिक पदावर बढती देण्यात आली. याचिकाकर्त्यांना १९८१ साली वरिष्ठ विभागीय लिपिक पदावर बढती देण्यात आली. अटीनुसार त्यांच्या पदोन्नतीनंतर, विरोधी पक्ष ४ ते ६ यांना १९८१ साली वरिष्ठ विभागीय लिपिक पदावर परत पाठवण्यात आले. १९८१ पासून १९९१ साली हा खटला दाखल होईपर्यंत याचिकाकर्ते वरिष्ठ विभागीय

लिपिकांच्या पदोन्नती पदावर अखंडपणे कार्यरत आहेत आणि विरोधी पक्ष ४ ते ६ कनिष्ठ विभागीय लिपिक म्हणून कार्यरत आहेत. नऊ वर्षांनंतर १९९० साली याचिकाकर्त्यांना वरिष्ठ विभागीय लिपिक म्हणून देण्यात आलेल्या वादग्रस्त आदेशानुसार पदोन्नती रद्द करण्याचे आदेश देण्यात आले. ते न्याय्य होते का? अगदी विरोधी पक्षांचे प्रतिनिधित्व १९९० साली या कारणावरूनही निकाली काढण्यात आले . ":

८.१०.१९८१ दिनांकित सरकारी आदेशाद्वारे अपीलकर्त्याला सेवेत नियमित करण्यात आले होते. मॅट्रिक किंवा समकक्ष परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या सर्व कनिष्ठ विभागीय लिपिकांची वैध आणि नियमितपणे भरती आणि नियुक्ती करण्यात आल्याचे मानले जात होते. त्यांना सरकारने विहित केलेल्या रिक्रूटमेंट एक्स हॅमिनेशन किंवा त्याऐवजी कोणतीही पात्रता परीक्षा उत्तीर्ण करण्याची आवश्यकता नव्हती. त्या आधारावर, परिच्छेद १३ मध्ये निर्देश देण्यात आला होता जो खालीलप्रमाणे आहे:

" वर नमूद केलेल्या कारणांच्या आणि केलेल्या चर्चेच्या आधारावर, परिशिष्ट- ९ आणि १० मधील आदेश टिकणारे नाहीत आणि त्यामुळे ते बाजूला ठेवण्यास पात्र आहेत, जे याद्वारे बाजूला ठेवले जातात. ज्येष्ठतेच्या यादीत कोणताही अडथळा न आणता याचिकाकर्ते पदोन्नतीच्या पदावर कायम राहतील.

वर दर्शविल्याप्रमाणे सरकारने जारी केलेल्या आदेशांशी हे निर्देश स्पष्टपणे विसंगत आहेत. प्रतिवादी-कर्मचाऱ्यांकडे किमान शैक्षणिक पात्रता, म्हणजे इंटरमिजिएट नसल्यामुळे, त्यांना पात्र अपीलकर्त्यांपेक्षा वरिष्ठ दर्जा मिळण्याचा हक्क नाही. अशा प्रकारे, या अपीलातील प्रतिस्पर्धी प्रतिवादी ४ आणि ५ हे अपीलकर्त्यांपेक्षा कनिष्ठ असतील.

तथापि, पदोन्नतीसाठी संबंधित पदांवरील त्यांच्या सातत्यामध्ये व्यत्यय येऊ शकत नाही कारण सर्व पक्षांना पुढील पदोन्नती देण्यात आल्या आहेत, ज्यामध्ये पुढील पदोन्नतीसाठी अपीलकर्ता त्यांच्यापेक्षा वरिष्ठ असेल या अटीवर त्यांचे आंतर ज्येष्ठत्व निश्चित केले जाईल.

त्यानुसार अपील मान्य करण्यात येते .पण कोणत्याही परिस्थितीत खर्चाचा आदेश दिला नाही आर. पी.

अपीलाला मान्यता देण्यात आली.

अस्वीकरण

या न्याय निर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकार असल्यास त्याच्या तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकर्ता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापरा करिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.